

Integrar o separar?

Àngels Cardona Palmer,
responsable de la Secretaria de la Dona de l'STEI-i

Darrerament es torna a debatre en la nostra societat un tema que semblava ja enterrat malgrat l'argumentació que ara es dona, que respon a paràmetres diferents.

La institució escolar té quatre funcions importants: la de perpetuar un determinat model de societat amb la seva ideologia, la d'esser un motor de transformació social, la de transmissora de coneixements i la de socialitzar els nostres infants. La primera funció podria considerar-se com a conservadora i immobiliària si no fos perquè el pensament humà evoluciona i la societat, afortunadament, avança cap a sistemes més oberts cap a les noves realitats.

La significació de la institució escolar com a culpable de canvis profunds cap a models socials més justs i equitatius, també es indiscutible. Actualment, la transmissió de coneixements experimenta una gran revolució a causa dels mitjans informàtics, sense que per això, es dejecti el contacte humà tan necessari i imprescindible. El que no canviarà mai és l'aspecte socialitzador de l'escola com a tal. Si feim una ullada cap enrere que ens ve al record, la fórmula de l'àrea del cercle o aquella companya amb la qual vàrem passar les millors estones?

Dins una societat plural, multiètnica, sexista, jerarquitzada i amb desigualtats econòmiques tan fortes, el primer

manament hauria d'esser el de la INTEGRACIÓ dels seus membres, si no volem la divisió i la creació de guetos, amb els perills que això comporta com hem vist recentment en el país francès. Tradicionalment, un dels motius de segregació important ha estat el que ha existit entre dones i homes. La Història ens mostra l'evolució de la institució escolar respecte a la separació de nines i nins dins les aules:

L'any 1857, amb la Llei Moyano, es generalitza l'ensenyament per a nines de sis a nou anys, això sí, amb continguts diferents als dels nins. L'escola mixta va esser una realitat durant la Segona República i es va prohibir més tard, del 1936 al 1970 per la repressió i la manca de llibertats de la dictadura que, a més, col·locava les dones en un lloc d'inferioritat respecte als homes, destacant la seva tasca de mares i esposes, remarcant la seva minusvalidesa personal, intel·lectual i laboral.

Amb el final de la repressió franquista, l'any 1970, es generalitza l'ensenyament mixt en tots els centres escolars públics i l'any 1984 es prescriu l'obligatorietat d'aquest tipus d'ensenyament en tots els centres públics i privats concertats.

La Constitució marca la no discriminació per raó de sexe, raça o religió i en la darrera Llei d'educació, la LOE, es parla

“...no és suficient l’ensenyament mixt perquè nines i nins visquin en igualtat dins les aules.”

del foment de la igualtat efectiva entre dones i homes; si bé cal esmentar que abans de la LOE, quan es va intentar posar en marxa la LOCE, s’havia suprimit la paraula “sexe” en l’enumeració de discriminacions. Sens dubte era una maniobra preparatòria del partit en el poder per donar pas als centres segregats, maniobra que es va poder desbaratar per mitjà d’una esmena del nostre sindicat que afortunadament va ésser acceptada.

És l’ensenyament mixt l’eina millor per arribar a una igualtat de condicions entre nines i nins dins les aules escolars? Seria millor separar nines de nins per obtenir millor rendiment acadèmic i aconseguir major tranquil·litat i disciplina dins la classe?

A la primera pregunta podríem contestar que no és suficient l’ensenyament mixt perquè nines i nins visquin en igualtat dins les aules. La construcció desigual i jerarquitzada dels gèneres provoca un dèficit de ciutadania. En la nostra societat,

també en els centres educatius, malgrat tots els avenços, que han estat molts, continua pesant la construcció social heretada. Encara subsisteix la idea de complementarietat en què les dones estan situades en un lloc subsidiari respecte als homes, que dóna lloc a un ordre jeràrquic entre els sexes, amb els deures de la cura d’infants i altres persones dependents a la sola responsabilitat de les dones, amb un destí social diferent, amb l’argumentació de capacitats, aptituds i actituds dissemblants, suposadament naturals.

Com a conseqüència constatem la desigualtat de sous entre dones i homes per a la mateixa feina, l’atur més generalitzat, les morts de tantes dones a mans de les seves parelles, la manca de dones en els llocs de poder, el tràfic i l’esclavatge de dones en el món de la prostitució, i tot això en el món occidental, no parlem del que passa en altres països subdesenvolupats, allà on les dones són considerades com objectes que pertanyen als homes i per tant, sotmeses a ús i abús.

Es varen tardar molt segles perquè l’església acceptàs que les dones teníem ànima, més tard, el fetus si era d’un nin, tenia consideració d’humà molt més prest que si era nina i no fa tant de temps, històricament parlant, l’any 1942, Pilar Primo de Rivera deia: “Las mujeres nunca descubren nada; les falta, desde luego, el talento creador, reservado por Dios para inteligencias varoniles; nosotras no podemos hacer nada más que interpretar, mejor o peor, lo que los hombres nos dan hecho”. Totes aquestes consideracions, volen establir els arguments per justificar la subordinació i la violència. Aquest dèficit de ciutadania encara existeix.

“Existeixen nombrosos estudis que proven que no es tracta de la mateixa manera les nines que els nins, que no se les educa igual...”

La inclusió de les nines dins una escola pensada per als nins amb la ideologia patriarcal dominant, no crea les garanties suficients perquè es desenvolupin en total igualtat. És necessari en primer lloc, desmascarar fals miratges: “la igualtat existeix”, “les nines que serveixen arriben allà on volen”, “les nines tenen les mateixes oportunitats que els nins”, “tot és qüestió de capacitats”... Existeixen nombrosos estudis que proven que no es tracta de la mateixa manera les nines que els nins, que no se les educa igual, que els nins ocupen més temps dins l’horari escolar, que reclamen més atenció de la professora o del professor, que ocupen més espai, per exemple, en el pati de joc encara que sigui amb l’excusa del futbol, relegant les nines a un lloc raquític amb perill de rebre una pilotada.

Tampoc no es valoren les aptituds ni les actituds considerades “típicament femenines” com la capacitat de consens i de negociació, enfront de la confrontació, ni existeixen patrons femenins de referència en els llibres d’estudi en què les dones il·lustres hi són absents, ni es valoren les tasques que tradicionalment s’adjudicaven a les dones com són la cura de la

llar ni el manteniment de les relacions afectives. Per tot això, l’educació mixta no és suficient, ja que és necessària una escola COEDUCADORA en què es generin canvis profunds per contribuir a un canvi de construcció de la identitat.

Què vol dir coeducar? Coeducar vol dir enllestir un tipus d’educació en què es doni un desenvolupament personal amb independència del sexe, amb models amplis, sense subjeccions a arquetips heretats injusts i jeràrquics, allà on els homes es veuen obligats a esser competitiu, allà on se’ls priva de l’accés als sentiments; allà on les dones se senten inferiors i insegures, allà on les dones se senten culpables, si no s’ajusten a un patró determinat, allà on no es valoren les seves aportacions.

Disposam de suports a la coeducació en les nostres lleis. A la LOE es diu que seran centres d’atenció preferent que treballin la coeducació; també s’esmenta la necessitat de l’existència d’una persona formada en igualtat en els consells escolars de cada centre (mesura que, a hores d’ara, no es du a terme en la nostra Comunitat). A

la Llei per a la dona de la Comunitat Autònoma, a l'article 8 es diu:

“L'Administració de la comunitat autònoma de les Illes Balears, en l'àmbit de les seves competències, ha de garantir la pràctica de la coeducació...”. I l'article 13: “No s'han d'admetre en els centres docents sostinguts amb fons públics o privats desigualtats entre l'alumnat sustentades en creences, ideologies, tradicions o pràctiques consuetudinàries transmissores, directament o indirecta, d'una distribució estereotipada de papers entre els sexes...”.

L'argumentació sobre que existeix una recomanació de l'ONU a favor de l'ensenyament separat està datada l'any 1971, podríem dir que està obsoleta, a més, l'ONU no legisla, tan sols recomana. La darrera manifestació sobre aquest tema ha estat el mes d'abril. La Internacional de l'Educació, en la seva Comissió d'Igualtat, ha emès una resolució en el sentit de donar preferència a l'ensenyament mixt i coeducador. Respecte a la segona qüestió de si seria millor separar nines de nins per aconseguir millor rendiment acadèmic o més tranquil·litat dins les aules, la respondré amb una altra pregunta: Quaranta anys d'aules segregades, varen provocar una millor educació i avenços per a les nines? I per als nins?

Curiosament, en alguns països nòrdics, pioners en el desenvolupament dels drets de les dones, els grups feministes varen reflexionar sobre el fet de separar les nines i els nins dins les aules, perquè les nines poguessin estar més a gust sense molèsties dels seus companys més immadurs, menys feiners i més indisiplinats.

Des d'un altre caire, un altre dels llocs on l'educació segregada es va posar en marxa, va esser als EUA, a

“Curiosament, la pau dins les aules sembla que s'aconsegueixi separant nines de nins, una altra vegada recau sobre el sexe el fet diferenciador.”

càrrec de l'Administració Bush a l'escola pública. Es diu que separant nines de nins en centres d'alta conflictivitat es pot pacificar el clima de la classe. Si seguim aquest raonament, podríem fer-nos també les preguntes següents:

Seria factible en comunitats xenòfobes i amb problemes de convivència entre races, separar per exemple, negres de blancs? Per millorar la productivitat i el rendiment acadèmic, seria convenient separar l'alumnat segons el coeficient intel·lectual? Seria convenient tenir separades les classes socials a fi i efecte que els infants es relacionin amb els seus iguals i no hi hagi enveges ni desequilibris? Curiosament, la pau dins les aules sembla que s'aconsegueixi separant nines de nins, una altra vegada recau sobre el sexe el fet diferenciador. No serà que se cerquen nous arguments per a un vell i arcaic principi?

En el nostre país, les escoles segregades pertanyen, quasi en la seva totalitat, a congregacions religioses conservadores, allà on es practica una doble segregació: les nines amb professores i els nins amb professors, no s'entén si també és per motius pedagògics. Tanmateix, si hi ha mares i pares que desitgen aquest tipus d'ensenyament per a les seves filles i fills, no hi ha cap problema, ja que poden tenir les seves escoles, això sí, sense que el seu cost recaigui en les butxaques de la ciutadania.

Com hem dit al principi, l'escola és un element socialitzador per excel·lència.

Quin sentit té separar el que en la nostra vida quotidiana no ho està ni ho vol estar?

Seria millor intentar l'aventura d'un canvi profund, de la creació d'un ambient on dones i homes se sentin a gust, compartint espais, pors i il·lusions, aprenent els uns de les altres i viceversa. Un espai ric i multifacètic en valors com el respecte i la convivència.

Tenim un dèficit de ciutadania encara pendent; és precís i urgent el canvi. □